

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО

**ДОСВІД
ОРГАНІЗАЦІЇ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ВЕДЕННЯ
БОЙОВИХ ДІЙ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ
У ПЕРІОД З 2014 ПО 2022 РОКИ**

За загальною редакцією начальника Головного управління
морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України
генерал-майора В.КЛОЧКОВА

Частина перша

Рекомендовано до друку науковою радою Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України (протокол № 10 від 24 жовтня 2022 року)

Рецензент:

Стасюк В.В., доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри морально-психологічного забезпечення військ (сил) Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського;

Авторський колектив: полковник Яцентюк В.М., полковник Чекалов В.В., полковник Мамедов Р.Ч., полковник Калініченко Я.В., полковник Мороз В.М., полковник Латутін О.В., полковник Романишин А.М., підполковник Ціпов'яз С.І.

Досвід організації морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення бойових дій: нарис / За редакцією генерал-майора В. Ключкова.– К.: НДЦ ГП ЗС України, 2023. – 205 с.

Матеріали нарису допоможуть командирам (начальникам), фахівцям структур морально-психологічного забезпечення ЗС України отримати інформацію щодо історії створення, змісту та структури органів, які призначені для формування, підтримання та відновлення морально-психологічного стану особового складу та досвіду організації і проведення заходів морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

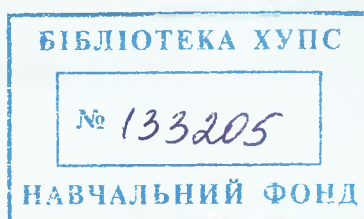
Крім того, вони отримають знання з досвіду практичної організації і проведення заходів морально-психологічного забезпечення бойової діяльності військ.

Призначений для командирів, офіцерів структур морально-психологічного забезпечення, курсантів вищих військових навчальних закладів.

Науково-дослідний центр
гуманітарних проблем
Збройних Сил України, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1 Стан системи морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України напередодні широкомасштабної агресії росії проти України	8
1.1. Морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України: сутність та зміст	8
1.2. Стан системи морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України напередодні початку проведення Антитерористичної операції на території Луганської і Донецької областей	14
1.3. Досвід морально-психологічне забезпечення проведення Антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил на території Луганської і Донецької областей	22
1.3.1. Проблеми організації морально-психологічного забезпечення на початковому етапі проведення Антитерористичної операції на території Луганської і Донецької областей	22
1.3.2. Заходи щодо підвищення ефективності системи морально-психологічного забезпечення застосування військ (сил) в антитерористичної операції у 2014 – 2017 роках	59
1.3.3. Удосконалення системи морально-психологічного забезпечення застосування військ (сил) в ході операції Об'єднаних сил у 2018 – 23.02.2022 років	124
Післямова	196
Додатки	197
Короткі відомості про авторів	204

ВСТУП

За всю історію збройного протистояння держав практично у кожній армії були люди, які відповідали за проведення заходів, спрямованих на моральне мобілізування особового складу на збройну боротьбу; за проведення інформаційно-пропагандистських заходів, спрямованих як на війська, так і на своє цивільне населення тощо. Вони називались по-різному, мали дещо відмінні функції, але головне завдання, в основному, залишалось незмінним – організація морально-психологічного забезпечення воєнних акцій і підготовки особового складу до їх проведення.

Часто реформи, що не припиняються в Україні, не кращим чином відбивались на структурах, які призначені для формування в особового складу Збройних Сил України необхідного морально-психологічного стану. За ці роки неодноразово змінювалась їх назва: від методистів-організаторів соціально-психологічної служби, заступників командирів з виховної роботи, заступників командирів з гуманітарних питань, заступників командирів по роботі з особовим складом – до заступників командирів з морально-психологічного забезпечення. Разом із зміною назви змінювались організаційно-штатна структура, посадові категорії, кількість посадових осіб тощо. Але основні завдання залишались незмінними – морально-психологічний вплив на особовий склад та інформаційно-пропагандистське забезпечення виконання службово-бойових завдань військовими частинами і підрозділами.

Треба визнати, що фахівці вищезгаданих структур з цими завданнями справлялись. Іноді краще, іноді гірше. Часто у негативних результатах було більше не їх провини, вони, як і всі, були заручниками суспільно-політичного та економічного стану у державі.

Військова діяльність завжди вимагала від людини спеціальної професійної підготовки та наявності комплексу сформованих моральних, психологічних, фізичних та інших якостей. Залежність ходу й результатів збройної боротьби від рівня підготовки та морально-психологічного стану збройних сил обумовлює значну увагу до організації системи підготовки особового складу в арміях провідних країн світу. Не викликає сумніву, що забезпечення необхідного рівня морально-психологічного стану особового складу є вагомим чинником ефективного виконання завдань збройними силами не лише в мирний час, а й у бойових умовах.

Воєнні конфлікти сучасності суттєво відрізняються від війн ХХ століття. Їх основною тенденцією є постійне посилення ролі інформаційно-психологічних способів і форм боротьби. Це, насамперед, проявляється у:

- зростанні масштабів та ефективності інформаційно-психологічних операцій, сил і засобів впливу на морально-психологічний стан особового складу;
- значному збільшенні психогенних втрат серед особового складу (до

70% від загальних);

- відсутності ефективної системи інформаційно-психологічного захисту військ (сил) та населення країни в цілому;
- розширенні та посиленні антитерористичної боротьби;
- перетворенні цивільного населення воюючих сторін засобами морально-психологічного впливу в об'єкт протидії.

Цілеспрямований вплив на свідомість, підсвідомість, поведінку та психіку військовослужбовця, військових колективів організовувався і проводився будь-якою державою на всіх історичних етапах її розвитку.

Серед чинників, які характеризують могутність ЗС України, найважливішим і визначним є готовність особового складу надійно захищати суверенітет і територіальну цілісність України. Головною умовою забезпечення постійної бойової готовності військ є рівень їхньої бойової підготовки та морально-психологічного забезпечення.

Агресія, розв'язана росією проти України, висуває нові сучасні вимоги до бойової підготовки та застосування військ, морально-психологічного забезпечення, професійної підготовки офіцерських кадрів, їх теоретичної і методичної майстерності. Перед офіцерами всіх ланок військового управління постає складна проблема: мобілізувати зусилля військовослужбовців усіх категорій на ефективне виконання бойових завдань.

Морально-психологічне забезпечення (далі – МПЗ) – це один із основних видів всебічного забезпечення підготовки та застосування військ (сил). Воно складається з комплексу соціально-політичних, міжнародно-правових, організаційних, військово-соціальних, гуманітарно-освітніх і соціально-психологічних заходів, спрямованих на формування морально-психологічного стану військовослужбовців.

Досвід російсько-української війни та військового будівництва армій провідних держав світу однозначно довів необхідність існування єдиної для повсякденної життєдіяльності та застосування збройних сил системи морально-психологічного впливу на особовий склад та населення країни. МПЗ у Збройних Силах, поряд з іншими видами забезпечення є об'єктивною необхідністю і чинником підтримання боєготовності та боєздатності підрозділів. І як будь-яке об'єктивне явище вимагає постійного вдосконалення. Вивчення та впровадження досвіду організації МПЗ підготовки та застосування ЗС України здійснюється з метою виявлення закономірностей і тенденцій розвитку системи МПЗ та вироблення рекомендацій щодо її удосконалення. У першу чергу це стосується впровадження змін у діяльність структур МПЗ ЗС України для покращення (нарощування) спроможностей сил і засобів МПЗ шляхом:

- удосконалення керівних документів щодо організації та проведення заходів МПЗ підготовки та застосування ЗС України;
- використання досвіду у системі військової освіти для вдосконалення підготовки фахівців структур МПЗ.

У запропонованій публікації здійснена спроба проаналізувати шлях становлення та розвитку системи морально-психологічного забезпечення

ЗС України та досвід організації і проведення заходів МПЗ в ході ведення російсько-української війни. Досвід ґрунтується на керівних документах, доповідях і аналізах організації та проведення заходів МПЗ органів управління МПЗ ЗС України різних рівнів.

ПІСЛЯМОВА

Досвід бойових дій щодо відбиття повномасштабної агресії російської федерації проти України яскраво демонструє, що ефективність застосування військ визначається не тільки формами та методами бойової підготовки особового складу, але й психологічними факторами бойової діяльності, прогнозуванням поведінки бійця під час виконання бойових завдань, формуванням в період підготовки і підтримання належного морально-психологічного стану безпосередньо в бою, забезпеченням вчасного відновлення нормального функціонування психіки воїнів після впливу на неї надінтенсивного стресу.

Бойові дії переконливо підтверджують, що їх хід і результат значною мірою залежать від морально-психологічного чинника – специфічного вияву суспільної свідомості, що виражає ступінь моральної готовності й психологічної стійкості військовослужбовців і населення нашої держави переносити випробування війни й домагатися перемоги над агресором.

Військовий керівник повинен бути психологом, який знає, за якими законами функціонує психіка солдат в обстановці впливу потужних стрес-чинників бою, як змінюється їх активність та поведінка в різних видах бою, при застосуванні противником різних видів зброї, засобів інформаційно-психологічного впливу, які наслідки бойового стресу та бойової психічної травми, на які девіантні вчинки здатні його підлеглі, за допомогою яких методів можна зробити їх психологічно стійкішими, впевненішими, активнішими, ефективнішими у бойовому відношенні тощо.

Ми вважаємо, що усвідомлення надзвичайної важливості, розуміння та всебічні знання структури, організації, управління, форм і методів здійснення МПЗ підготовки та ведення бою (бойових дій) із врахуванням досвіду ООС (АТО) є однією з найважливіших ділянок роботи командирів і заступників командирів з МПЗ, особливо в ході війни за само існування Українського народу. Тому і постало питання описати досвід практичної діяльності відповідних структур, які, на усіх етапах свого існування у ЗС України, робили усе можливе для формування у особового складу якостей, необхідних для захисту суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності України.

Досвід організації морально-психологічного забезпечення відбиття повномасштабної агресії росії буде проаналізований у другій частині нашого нарису.

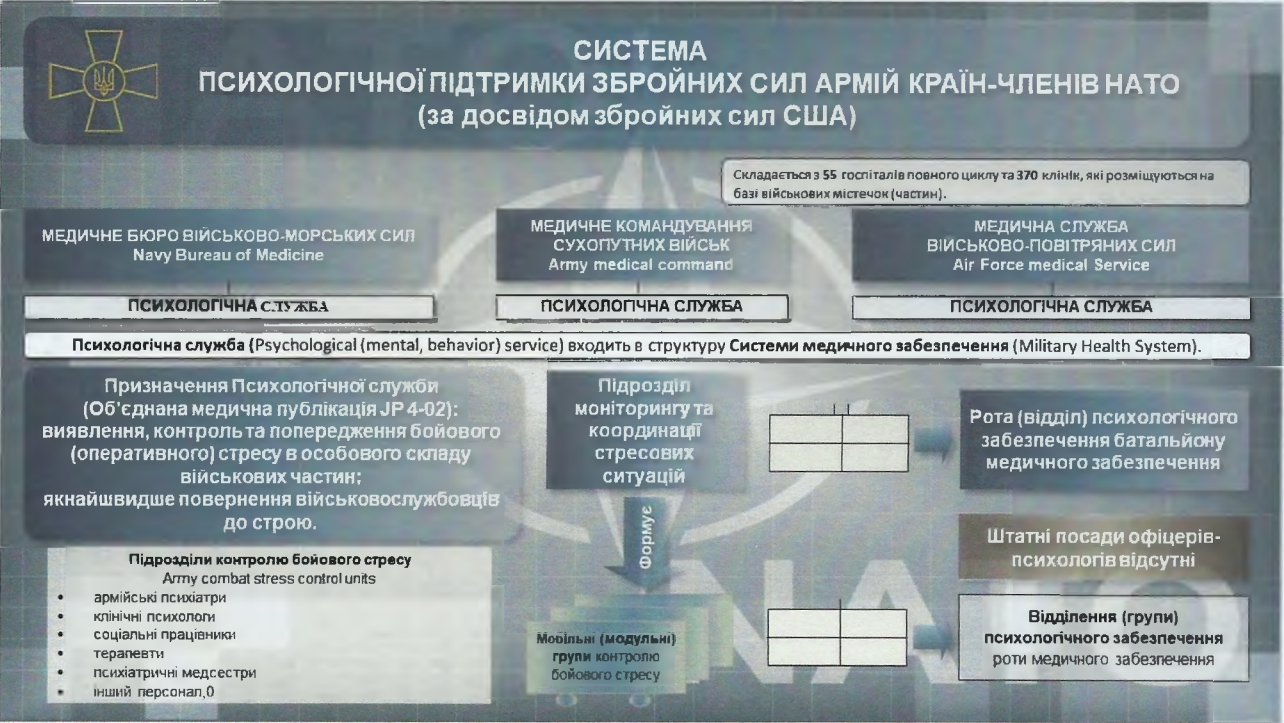
СЛАВА УКРАЇНІ!

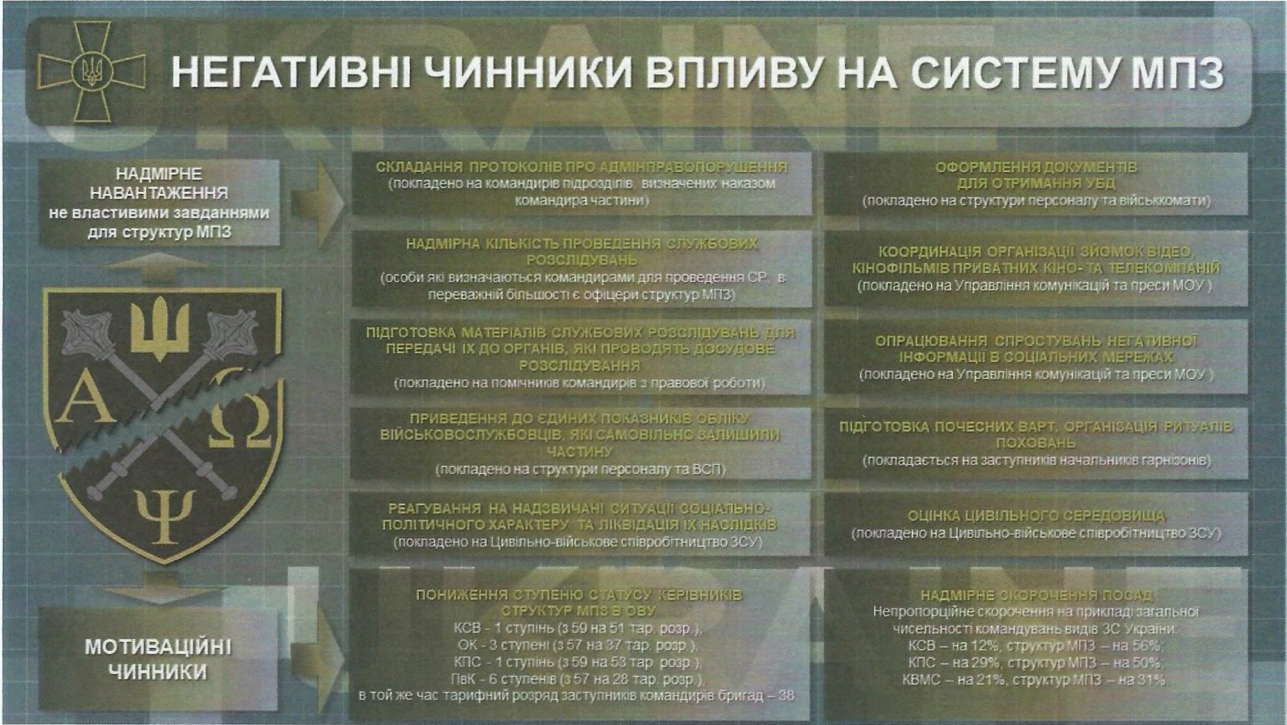
Напрямки трансформації системи морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України до принципів стандартів НАТО

Додаток 1

Додаток 2

СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ УПРАВЛІННЯ БРИГАДИ (ПОЛКУ)

Бригада (полк)

СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ УПРАВЛІННЯ БРИГАДИ (ПОЛКУ)

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

ВІДДІЛЕННЯ

морально-психологічного забезпечення бригади (полку)

1. Заступник командира бригади (полку) з морально-психологічного забезпечення – начальник відділення. ШПК "п/п-к" ВОС 3410002 (організація МПЗ в с)
2. Старший офіцер. ШПК "м-р" ВОС 3400023 (психологія)
3. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400023 (психологія)
3. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400043 (політологія)
4. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400053 (соц. робота)
5. Психолог (працівник ЗСУ) 050537

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

Залишити без зміни чисельності, але зі зміною ВОС старшого офіцера відділення з ВОС 3400023 на ВОС 3400013 відповідно до завдань відділення

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

морально-психологічного забезпечення бригади (полку)

1. Заступник командира бригади (полку) з морально-психологічного забезпечення – начальник відділення. ШПК "п/п-к" ВОС 3410002 (організація МПЗ в с)
2. Старший офіцер. ШПК "м-р" ВОС 3400013 (соціальна психологія)
3. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400023 (психологія)
4. Офіцер. ШПК "к-н" ВОС 3400043 (політологія)
5. Офіцер. ШПК "к-н" ВОС 3400053 (соціальна-робота)
6. Психолог. (працівник ЗСУ) 050537

ОКРЕМІ СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БРИГАДИ (ПОЛКУ)

Вводиться за рахунок вивільнення посад офіцерів-психологів батальйонів (дівізійонів), заступників командирів рот (батареї) з МПЗ в яких кількість особового складу менше 50 військовослужбовців за штатом ВЧ

№ з/п посада	омбр	отбр	омбтбр	омбр	зрп
Офіцер-психолог (бат.)	11	3	5	5	5
ЗКс (бат.) з МПЗ	22	22	23	3	2
Всього	33	32	28	8	7

Примітка. За прикладом 30 омбр.

Виводиться 33 м/с, розміщується на посадах бригади 10 м/с (психологічна служба, група соціальної роботи); переміщується в порядку службового зов'язання до ЦМПО ОН та скорочується – 23 м/с.

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА

1. Начальник психологічної служби. ШПК "м-р" ВОС 3400023 (психологія)
2. Старший офіцер. ШПК "к-н" ВОС 3400023 (психологія)
3. Старший офіцер. ШПК "к-н" ВОС 3400023 (психологія)
4. Офіцер ШПК "ст л-т" ВОС 3400023 (психологія)
5. Офіцер ШПК "ст л-т" ВОС 3400023 (психологія)
6. Офіцер ШПК "ст л-т" ВОС 3400023 (психологія)
7. Офіцер ШПК "ст л-т" ВОС 3400023

КЛУБ

1. Начальник клубу. ШПК "ст. л-т" ВОС 3440003
2. Бібліотекар (працівник ЗСУ)

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

Залишається в існуючій структурі

КЛУБ

1. Начальник клубу. ШПК "ст. л-т" ВОС 3440003 (культурологія)
2. Бібліотекар (працівник ЗСУ)

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

Залишається в існуючій структурі

Бригада (полк)

СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ УПРАВЛІННЯ БРИГАДИ (ПОЛКУ)

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

ВІДДІЛЕННЯ

морально-психологічного забезпечення бригади (полку)

1. Заступник командира бригади (полку) з морально-психологічного забезпечення – начальник відділення. ШПК "п/п-к" ВОС 3410002 (організація МПЗ в с)
2. Старший офіцер. ШПК "м-р" ВОС 3400023 (психологія)
3. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400023 (психологія)
3. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400043 (політологія)
4. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400053 (соц. робота)
5. Психолог (працівник ЗСУ) 050537

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

Залишити без зміни чисельності, але зі зміною ВОС старшого офіцера відділення з ВОС 3400023 на ВОС 3400013 відповідно до завдань відділення

ЗВ'ЯЗУВАННЯ

морально-психологічного забезпечення бригади (полку)

1. Заступник командира бригади (полку) з морально-психологічного забезпечення – начальник відділення. ШПК "п/п-к" ВОС 3410002 (організація МПЗ в с)
2. Старший офіцер. ШПК "м-р" ВОС 3400013 (соціальна психологія)
3. Офіцер ШПК "к-н" ВОС 3400023 (психологія)
4. Офіцер. ШПК "к-н" ВОС 3400043 (політологія)
5. Офіцер. ШПК "к-н" ВОС 3400053 (соціальна-робота)
6. Психолог. (працівник ЗСУ) 050537

ОКРЕМІ СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БРИГАДИ (ПОЛКУ)

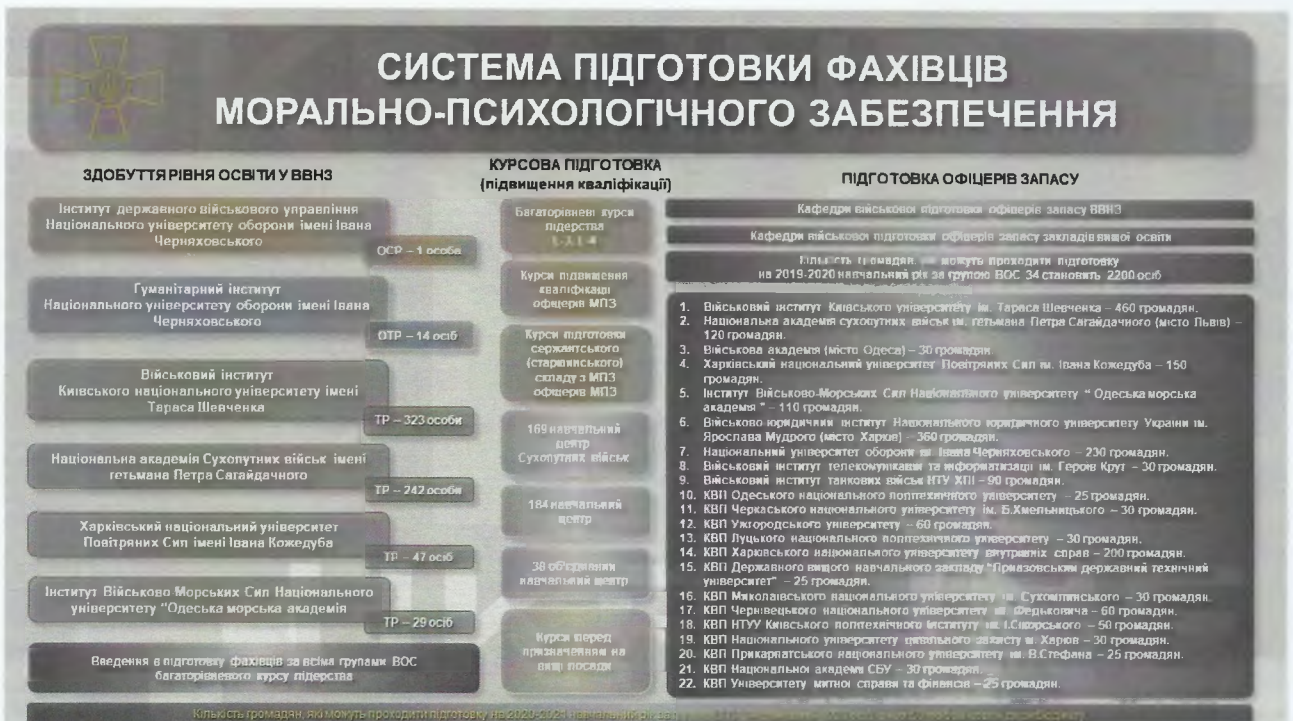
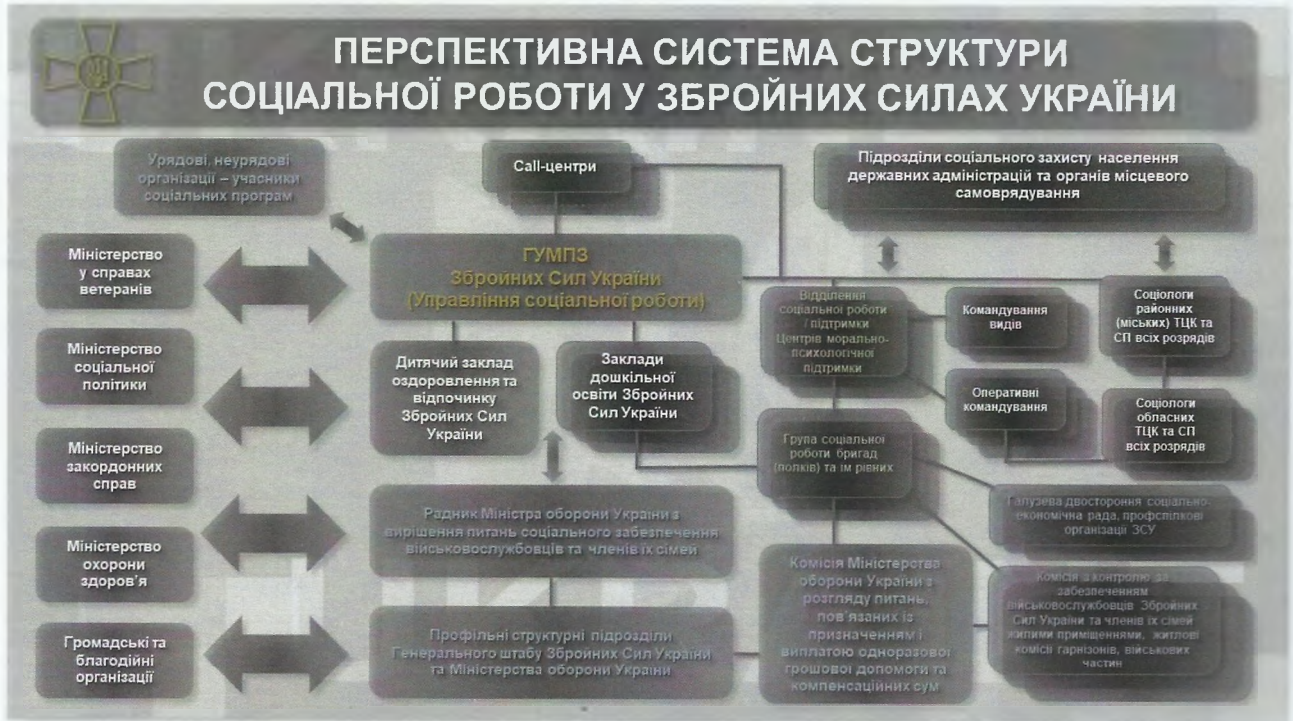
Вводиться за рахунок вивільнення посад офіцерів-психологів батальйонів (дівізійонів), заступників командирів рот (батареї) з МПЗ в яких кількість особового складу менше 50 військовослужбовців за штатом ВЧ

№ з/п посада	омбр	отбр	омбтбр	омбр	зрп
Офіцер-психолог (бат.)	11	3	5	5	5
ЗКс (бат.) з МПЗ	22	22	23	3	2
Всього	33	32	28	8	7

Примітка. За прикладом 30 омбр.

Виводиться 33 м/с, розміщується на посадах бригади 10 м/с (психологічна служба, група соціальної роботи); переміщується в порядку службового зов'язання до ЦМПО ОН та скорочується – 23 м/с.

[illegible]

ЗАВДАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ПРАВОПОРЯДКУ В ЗС КРАЇН НАТО

MILITARY POLICE (ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ)

- підтримання правопорядку серед військовослужбовців і контроль за їхньою статутною поведінкою виконанням законодавства;
- виконання профілактичних заходів щодо запобігання злочинів серед особового складу;
- розслідування правопорушень за участю військовослужбовців;
- розшук осіб, які самовільно залишили військові підрозділи;
- вирішення конфліктних ситуацій із цивільним населенням, з питань збройних сил через посередництво, переговори тощо

КОМАНДИРИ (НАЧАЛЬНИКИ)

- утворює Загальний військовий суд за наказом командира окремої бригади і вище (розглядає всі справи про злочини, вчинені військовослужбовцями, а також справи цивільних осіб, які перебувають на службі в Збройних силах або підлягають військовій юрисдикції в зв'язку з умовами воєнного часу);
- утворює Спеціальний військовий суд за наказом командира окремого підрозділу від батальйону і вище (розглядає всі справи про малозначні та тяжкі злочини);
- утворює Дисциплінарний військовий суд за наказом командира роти і вище (розглядає дисциплінарні порушення);
- очолювання службової діяльності військовослужбовців, їх атестація в ході кар'єрного зростання

MILITARY COURT (ЗАГАЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ СУДИ (ВЕРХОВНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ТРИБУНАЛ), СПЕЦІАЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ СУДИ (СПЕЦІАЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ ТРИБУНАЛИ) ТА ДИСЦИПЛІНАРНІ ВІЙСЬКОВІ СУДИ)

- повноваження щодо розгляду матеріалів проведення розслідувань правопорушень за участю військовослужбовців та визначення ступеня покарання військовослужбовця за вчинене правопорушення, а також справи цивільних осіб, які перебувають на службі в Збройних силах або підлягають військовій юрисдикції в зв'язку з умовами воєнного часу

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВОД

- діагностування військовослужбовців та їх психокорекція, а також проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи.

ВІЙСЬКОВА АДВОКАТУРА (ІНСТИТУТ ВІЙСЬКОВИХ АДВОКАТІВ)

- здійснення правового захисту військовослужбовців від кримінального обвинувачення та представництво їх інтересів у судах

ЗАВДАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ПРАВОПОРЯДКУ В ЗС УКРАЇНИ

Військова служба правопорядку в ЗС України (ЗП Про ВСП)

- виявлення причин, передумов і обставин виникнення та наслідків правопорушень, вчинених у складі військових частин та на військових об'єктах (здійснюється частково, функцію здійснюють командири та представники МПЗ на місцях)
- розшук осіб, які самовільно залишили військові частини (до розшуку залучаються представники військових частин та військових комісаріатів)
- забезпечення безпеки і громадського порядку в місцях перебування військовослужбовців у ЗС України (здійснюється частково, функцію здійснюють командири та структури МПЗ на місцях)
- участь в охороні військових об'єктів та забезпеченні громадського порядку і військової дисципліни серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях;
- контроль правового захисту та супроводження військовослужбовців відносно яких здійснюються кримінальні провадження (здійснюється самостійно)
- проведення профілактичної роботи в військових частинах для запобігання вчиненню злочинів та інших правопорушень (організовується командирами та проводиться структурами МПЗ)
- розслідування правопорушень за участю військовослужбовців (в основному, покладено на командирів (начальників) всіх рівнів та структури МПЗ).

Командири (начальники)

- встановлювати у військовій частині, на моралі (підрозділі) такий внутрішній порядок, який гарантував би неухильне виконання законів України і положень статутів ЗС України;
- показувати приклад дисциплінованості, неухильного виконання вимог законодавства, наказів і розпоряджень командирів (начальників), бути вичливим і справедливим у ставленні до підлеглих, не принижувати їх честі і гідності;
- проводити роботу щодо зміцнення військової дисципліни, запобігання надзвичайним випадкам, кримінальним та іншим правопорушенням серед особового складу, своєчасно вилучати й усувати їх причини; аналізувати стани військової дисципліни і об'єктивно доповідати про це старшому командирові (начальникові);
- виявляти чуйність та бути уважним до підлеглих, послідовувати вимогливість і принциповість з повагою до їх честі і гідності, вникати в проблеми їх побуту, забезпечувати соціальну та правову захищеність, у разі необхідності клопотати за них перед старшими командирами (начальниками);
- приймати рішення щодо притягнення військовослужбовця до дисциплінарної відповідальності.

ПРАВОВА СЛУЖБА

- формування правової культури військовослужбовців, організація правової підготовки;
- сприяти правовим засобами зміцненню військової дисципліни серед військовослужбовців

Структури морально-психологічного супроводу

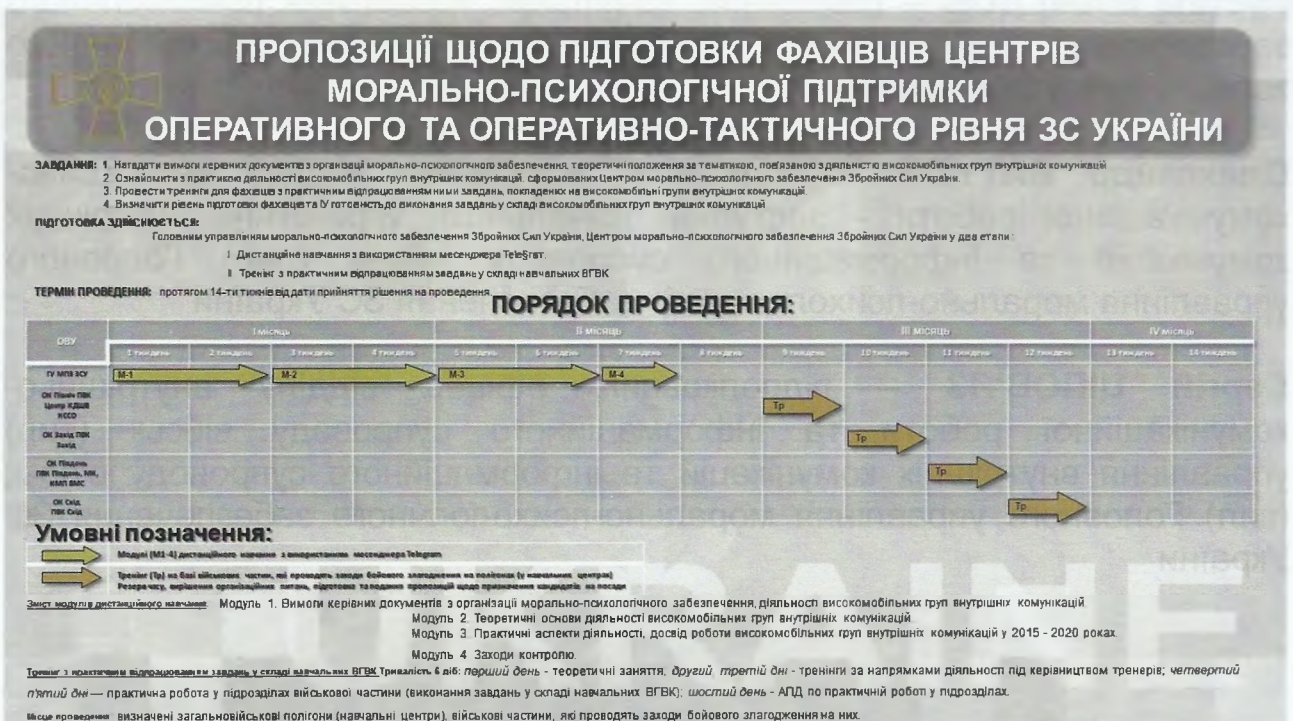
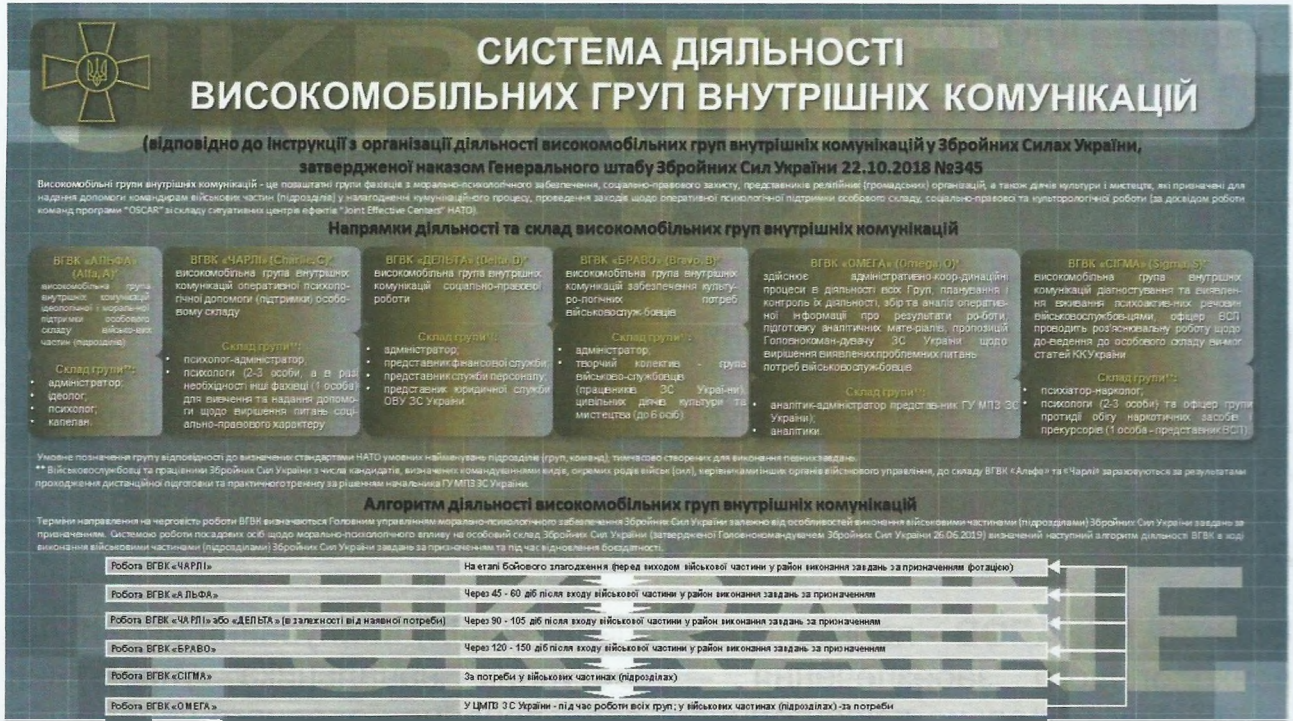
- аналіз стану військової дисципліни та правопорядку (визначення причин та умов що їм сприяють, надання пропозицій щодо їх усунення);
- проведення заходів щодо виховання високих бойових і морально-психологічних якостей військовослужбовців

Медицина служби

- виявлення військовослужбовців схильних до алкоголізму, токсикоманії і вживання наркотиків, забезпечення проведення заходів щодо їх лікування (на практиці не реалізується, виявленням займаються командири та структури МПЗ)

Атестаційна комісія

- Здійснення всебічної оцінки професійного, дія, ділових та моральних якостей військовослужбовця (з спроможності підтримувати на належному рівні військову дисципліну серед підпорядкованого особового складу) надання рекомендацій щодо їх подальшого службового використання

КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Владислав КЛОЧКОВ - генерал-майор, начальник Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗС України

Володимир ЯЦЕНТЮК - полковник, заступник начальника Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗС України

Володимир МОРОЗ - полковник, начальник Науково-дослідного центру гуманітарних проблем ЗС України

Андрій РОМАНИШИН - полковник, науковий співробітник науково-дослідного відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем ЗС України, кандидат педагогічних наук, доцент

Валерій ЧЕКАЛОВ - полковник, начальник відділу планування морально-психологічного забезпечення - заступник начальника управління організації морально-психологічного забезпечення Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗС України

Рустам МАМЕДОВ - полковник, начальник управління психологічного забезпечення Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗС України

Олександр ЛАТУТІН - полковник, начальник відділу внутрішньо-комунікаційної роботи - заступник начальника управління внутрішніх комунікацій та інформаційного супроводу військ (сил) Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗС України

Сергій ЦІГІОВ'ЯЗ - підполковник, офіцер відділу внутрішньо-комунікаційної роботи та інформаційного супроводу військ (сил) управління внутрішніх комунікацій та інформаційного супроводу військ (сил) Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗС України

**ДОСВІД
ОРГАНІЗАЦІЇ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДГОТОВКИ ТА ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ
ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ
У ПЕРІОД З 2014 ПО 2022 РОКИ**

За загальною редакцією Начальника Головного управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України
генерал-майора В.КЛОЧКОВА

Частина перша

Редактори:	полковник Яцентюк В.М., полковник Чекалов В.В., полковник Мамедов Р.Ч., полковник Калініченко Я.В. полковник Мороз В.М., полковник Латутін О.В., полковник Романишин А.М
Комп'ютерна верстка:	підполковник Ціпов'яз С.І.

Підписано до друку 13.12.22р.
Формат 297х210. Папір офсетний, 70г/м².
Наклад 200 прим.

Редакційно-видавничий центр Збройних Сил України
04116, м. Київ, вул. Шолудека, 27/6.